

Frågan om det sätt som en polisanmälan tagits upp på samt långsam handläggning av kriminalärenden

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 5 mars 2003, framförde AA klagomål mot Polismyndigheten i Kronobergs län enligt i huvudsak följande. Under mer än tio års tid har hon och hennes familj fått stå ut med vindavdrifter av besprutningsgifter från åkern bredvid; grannen, en lantbrukare, har nämligen besprutat sina åkrar med gift. AA och hennes familj har någon gång blivit sjuka och trädgården har blivit skadad av gifterna. Grannen har också hotat hennes familj. De gjorde därför en anmälan till polisen i Kalmar men den slarvades bort. De fick därför göra en ny anmälan men denna låg så länge att brotten preskriberades.

Till anmälan fogades handlingar från polismyndigheten. Av dessa framgick bl.a. följande.

Den 27 november 2000 tog polisassistenten BB upp en anmälan om olaga hot (K581-01) från AA och CC men anmälan skrevs in i kriminaldiariet först den 9 januari 2001. Förundersökning inleddes den 11 januari 2001. Den 15 mars 2001 gjorde AA en anmälan om otillåten miljöverksamhet (K4152-01). Polismyndigheten fattade inte något beslut i förundersökningsfrågan utan anmälan överlämnades till miljöåklagare för beslut. Den 3 april 2001 gjordes en anmälan om ofredande (K5215-01) och samma dag inleddes förundersökning.

I handlingarna fanns också en skrivelse, daterad den 12 december 2002, som biträdande avdelningschefen vid polismyndigheten, kommissarien DD, skickat till AA angående handläggningen av berörda ärenden. Skrivelsen hade bl.a. följande lydelse.

Anmälan K581-01 upprättades 2001-01-09 av polisassistent BB beträffande brottet olaga hot. Brottsdatum var 2000-05-25. Handläggande enhet blev Kriminalavdelningen i Kalmar med kriminalkommissarie EE som förundersökningsledare. Handläggare blev utredningsassistent FF.

2001-03-12 inkom skrivelse från AA där det framkom att hon hade haft för avsikt att även anmäla ett miljöbrott men att BB endast hade upprättat anmälan om olaga hot. Med anledning av den inkomna skrivelsen upprättade EE 2001-03-15 anmälan

K4152-01 beträffande otillåten miljöverksamhet. Brottstiden för detta brott var 1998-09-01 - 99-01-01.

Eftersom misstänkt i båda anmälningarna var samma person, GG, så sammanfördes anmälningarna samt överlämnades till kriminalavdelningens Ekorotel. Förundersökningsledare blev kå HH, åklagarkammaren i Växjö. Hon fick båda ärendena 2001-03-19. Någon handläggare vid Ekoroteln utsågs aldrig.

2001-04-03 upprättades anmälan K5215-01 av BB angående ofredande som hänt 2001-04-02. Även här var GG misstänkt för brottet. Ärendet överfördes till Ekoroteln och åklagarkammaren i Växjö. Ej heller här utsågs någon handläggare.

Beträffande ärende K4152-01 så beslutade kå JJ 2002-10-11 att förundersökning ej skulle inledas med motiveringen att preskription inträtt. Samtidigt återfördes ärendena K581-01 och K5215-01 till åklagarkammaren i Kalmar. Kå KK beslutade 2002-10-23 att förundersökningen skulle nedläggas beträffande K581-01 med motiveringen, brottet är preskriberat, samt att förundersökningen skulle nedläggas även beträffande K5215-01 med motiveringen, brott kan ej styrkas.

Hur ärendena har handlagts på Ekoroteln samt på åklagarkammaren i Växjö kan inte jag redogöra för. Min redogörelse är endast en sammanställning över de beslut som har kunnat läsas ut från anmälningarnas historik.

AA framförde också kritik mot bl.a. miljökontoret och miljödomstolen. Anmälan i den delen överlämnades för ställningstagande till justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren som den 25 mars 2003 beslutade att inte ta upp ärendet till granskning (dnr 974-2003).

Utredning

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av ärendena K581-01, K4152-01 och K5215-01. Polismyndigheten kom in med ett remissvar jämte upplysningar från BB.

Upplysningar angående BB:s handläggning

Anmälan K581-01 är inskriven av polisassistent BB 19201-01-09 men anmälan togs upp av BB 2000-11-27. Som förklaring till detta uppger BB att han upprättade en konceptanmälan 2000-11-27 på sitt kontor i Lindsdal. Konceptanmälan faxade han in till polisstationen i Kalmar, till närpolisexpeditionen i Kalmar, för att den skulle skrivas ut i RAR (anmälningsregistret). Denna rutin var vedertagen eftersom BB inte hade tillgång till polisens datasystem på sin närpolisstation. Av någon okänd anledning blev anmälan aldrig utskriven. Om konceptanmälan hamnade på avvägar via faxen eller om den kom bort på närpolisexpeditionen är oklart.

2001-01-09 blev BB kontaktad av målsäganden AA, eventuellt även CC, som frågade vad som hänt med deras anmälan. Vid kontroll kom BB fram till att anmälan hade aldrig skrivits in i RAR. Eftersom BB hade sparat sin konceptanmälan skrev han själv in anmälan i RAR samma dag. Sedan den dagen ändrade BB sin rutin så att han alltid kontrollerade att hans konceptanmälningar och skrivelser alltid blev mottagna och inskrivna.

BB rubricerade brottet olaga hot men ej otillåten miljöverksamhet. Anledningen till detta uppger BB, var att han fick klart för sig då han tog upp anmälan 2000-11-27, att miljödelen handlades av Kalmar kommuns miljökontor så han ifrågasatte aldrig miljöinspektörerna och deras kunnande angående ett eventuellt miljöbrott. BB:s uppfattning var att förelåg det något miljöbrott så ingav miljökontoret en anmälan till åklagare eller polis. Han gjorde en notering om detta på konceptanmälan då den upprättades 2000-11-27.

Polismyndigheten

Upplysningar över handläggningen

Anmälan K581-01 och K4152-01.

Beträffande anmälan K581-01 så upprättades konceptanmälan 2000-11-27 av polisassistent BB beträffande brottet olaga hot. Anmälan skrevs in i RAR 2001-01-09 av BB. Angiven brottstid var 2000-05-25. Handläggande enhet blev kriminalavdelningen i Kalmar med kriminalkommissarie EE som förundersökningsledare. 2001-01-17 utsågs utredningsassistent FF som handläggare. Målsägandeförhör hölls med AA och CC 2001-01-25.

2001-03-12 inkom skrivelse från AA där det framkom att hon hade haft för avsikt att även anmäla ett miljöbrott men att BB endast hade upprättat en anmälan om olaga hot. Med anledning av den inkomna skrivelsen upprättade EE 2001-03-15 anmälan K4152-01 beträffande otillåten miljöverksamhet. Angiven brottstid var 1998-09-01 - 1999-01-01.

Handläggande enhet för anmälan K4152-01 blev EKO-roteln. Eftersom miss tänkt person i båda anmälningarna var samma person, GG, så sammanfördes anmälningarna varvid EKO-roteln blev handläggande enhet för även K581-01 vilket överfördes till EKO-roteln 2001-03-16. Båda ärenden överfördes 2001-03-19 till åklagarkammaren i Växjö, miljöåklagare HH.

2002-10-11 beslutar kammaråklagare JJ att förundersökning ej skall inledas beträffande K4152-01 med motiveringen Brott preskriberat. Brottsmisstanken avsåg brott enligt 5 § lag (1985:426) om kemiska produkter i dess lydelse före 1 januari 1999. Ärende K581-01 återfördes till kriminalavdelningen i Kalmar 2002-10-18 och det överfördes 2002-10-22 till åklagarkammaren i Kalmar, kammaråklagare KK. Han beslutade 2002-10-23 att förundersökningen nedlägges med motiveringen Brott preskriberat.

Anmälan K5215-01.

Anmälan K5215-01 upprättades 2001-04-03 av BB angående ofredande. 2001-04-04 beslutades att handläggande enhet skulle vara EKO-roteln eftersom både målsäganden och misstänkt person var desamma som i K581-01 och K4152-01. Även detta ärende överfördes till åklagarkammaren i Växjö och det gjordes 2001-04-11. 2002-10-18 återfördes ärendet till kriminalavdelningen i Kalmar. Det överfördes till åklagarkammaren i Kalmar 2002-10-22, kammar-åklagare KK. Förundersökningen nedlades 2002-10-23 med motiveringen Brott kan ej styrkas.

Handläggningen på EKO-roteln.

På grund av resursbrist blev ärendena K581-01, K4152-01 och K5215-01 liggande i balans på EKO-roteln. Några utredningsåtgärder vidtogs ej. Eftersom miljöbalksbrott ej är brott av enkel beskaffenhet skall åklagare vara förundersökningsledare. Rotelchefen, kriminalinspektör LL, gick ej igenom ärende K4152-01 för att granska om det var rätt brottsrubricerat utan överförde det till åklagarkammaren i Växjö, till miljöåklagare för beslut. Under hela tiden som ärendena var lottade på åklagare i Växjö så inkom det inga förundersökningsdirektiv. Ej heller gjordes det någon uppföljning från åklagarkammaren. Under stor del av tiden som ärendena var överförda till åklagarkammaren i Växjö saknades det miljöåklagare vid denna åklagarkammare.

Polismyndighetens yttrande över handläggningen

Beträffande anmälningsupptagningen i ärende K581-01 så har polisassistent BB redogjort för varför anmälan togs upp 2000-11-27 men skrevs in i RAR 2001-01-09. Hans förklaring är att konceptanmälan faxades in till närpolisexpeditionen i Kalmar, enligt vedertagen rutin, samma dag han tog upp anmälan. Sedan har anmälan av okänd anledning inte skrivits in i RAR. BB har själv efter det att konceptanmälan kom bort ändrat sin rutin så att han numera alltid kontrollerar att alla faxade handlingar till polisstationen i Kalmar har mottagits och upprättade koncept-

anmälningar har skrivits in i RAR. Anledningen till att han inte tog med brottet otillåten miljöverksamhet i brottsrubriceringen var att det vid anmälningsupptagningen framgick att det var anmält till Kalmar kommuns miljökontor och räknade då med att förelåg det brott så ingav miljökontoret en anmälan till åklagare eller polis.

Polismyndigheten anser att AA:s och CC:s anmälningar har försenats på grund av att den första anmälan (K581-01) inte blev inskriven omgående utan kom på avvägar. Åtgärder har vidtagits för att något liknande inte skall hända igen. För den som inte är specialutbildad att utreda miljöbrott är det förståeligt att BB inte skrev in brottet otillåten miljöverksamhet när han kände till att kommunens miljökontor var inkopplad på ärendet och han då räknade med att kommunen skulle inge en anmälan om det förelåg någon form av miljöbrott.

När det gäller ärende K4152-01 så var det brottet preskriberat då det skrevs in i RAR 2001-03-15 eftersom det senare av åklagare klassades som brott enligt 5 § lag (1985:426) om kemiska produkter i dess lydelse före 1 januari 1999. Även om BB hade tagit med detta brott då han upprättade konceptanmälan och att den hade skrivits in i RAR 2000-11-27 så hade detta brott aldrig hunnit utredas innan preskription inträtt.

Polismyndigheten medger att anmälan K581-01 inte har utretts innan preskription inträtt. Det är ur rättssäkerhetssynpunkt inte tillfredsställande att brottet hinner preskriberas innan det är färdigutrett. Hade åklagare gått igenom anmälningarna K4152-01 och K581-01 då de överfördes till åklagarkammaren i Växjö och då kommit fram till att brottet i anmälan K4152-01 skulle anses vara brott enligt 5 § lag (1985:426) om kemiska produkter i dess lydelse före den 1 januari 1999 så hade detta ärende kunnat skrivas av på en gång på grund av preskription. Då hade ärendet K581-01 kunnat återförts till åklagarkammaren i Kalmar och det med stor sannolikhet blivit någon annan enhet än EKO-roteln som utrett ärendet och det hade då hunnit utredas innan preskriptionstiden inträtt.

Avslutningsvis vill polismyndigheten framhålla att ett kontinuerligt metodutvecklingsarbete bedrivs sedan hösten 2001 för att effektivisera utredningsverksamheten i syfte att minska genomströmningstider, minska antalet ärenden i balans samt höja kvaliteten i utredningarna, vilket skall främja en rättssäker hantering av brottsutredningarna.

Ärendet remitterades därefter till Åklagarmyndigheten i Linköping för upplysningar och yttrande om handläggningen av de aktuella ärendena. Åklagarmyndigheten kom in med ett remissvar jämte yttranden från chefsåklagarna MM, NN och OO (här utelämnade).

PP anförde bl.a. följande.

S.k. miljö mål handläggs inte vid samtliga åklagarkammare inom Linköpingsmyndigheten utan endast vid de kammare som har särskilda miljöåklagare. Detta innebär att miljö mål från Kalmar län handläggs av åklagare vid åklagarkammaren i Växjö.

Sedan anmälan K4152-01 avseende otillåten miljöverksamhet upprättats av Kalmarpolisen den 15 mars 2001 översändes denna till åklagarkammaren i Växjö för handläggning. Samtidigt medföljde anmälan avseende olaga hot, K581-01 eftersom båda anmälningarna avsåg samma person. Slutligen inkom anmälan K5215-01 avseende ofredande till åklagarkammaren i Växjö den 11 april 2001. Vid denna tidpunkt fanns en miljöåklagare vid åklagarkammaren. Arbetsmängden var för denne åklagare var hög. Under år 2001 inkom 153 miljöärenden medan 79 stycken avslutades. I december 2001 påbörjade den tjänstgörande miljöåklagaren en tidsbegränsad anställning vid Kustbevakningen. Efter utlysning förfarande tillsattes ett vikariat på miljöåklagartjänsten den 1 maj 2002.

I samband med en inspektion vid åklagarkammaren i Växjö hösten 2002 uppmärksammade jag att ett alltför stort antal anmälningar i miljömål låg obearbetade under alltför lång tid. Jag beslutade därför att miljöåklagaren som vanligtvis tjänstgjorde vid åklagarkammaren i Jönköping skulle hjälpa till för att avarbeta balansen. Denna åklagare konstaterade redan inom några dagar att det anmälda miljöbrottet var preskriberat. Anmälningarna avseende ofredande och olaga hot återfördes därefter från kammaren i Växjö till åklagarkammaren i Kalmar som normalt handlägger dessa måltyper om de inträffar i Kalmar län. Åklagare i Kalmar konstaterade därefter att det olaga hotet hade preskriberats och att ofredande inte kunde styrkas.

Det inträffade är naturligtvis inte bra. Enligt min mening skulle anmälningarna avseende olaga hot och ofredande ha utretts av Kalmarpolisen i särskild ordning och därefter ha redovisats till åklagare vid åklagarkammaren i Kalmar. Hade så skett hade utredning av dessa anmälningar kunnat göras utan att preskription inträtt. Av polismyndighetens yttrande framgår att anmälningarna på grund av resursbrist blev liggande i balans på EKO-roteln. Det framstår som osäkert om utredningsåtgärder hade kommit till stånd om åklagaren agerat tidigare. Under alla omständigheter är det inte acceptabelt att anmälningar blir liggande under lång tid utan närmare bedömning och åtgärd. Jag har uppmärksammat chefsåklagarna på förhållandet allt för att försäkra mig om att detta inte upprepas.

AA yttrade sig över remissvaren.

Bedömning

Anmälningssupptagningen av anmälan K581-01

Såvitt framgår av utredningen gjorde AA och CC en polisanmälan om olaga hot och otillåten miljöverksamhet den 27 november 2000. BB faxade samma dag en konceptanmälan till polisstationen i Kalmar för registrering i kriminaldiariet, dock endast avseende brottet olaga hot. Som förklaring till att han inte tog med brottet otillåten miljöverksamhet i konceptanmälan har BB anfört att han visste att miljödelens handlades av Kalmar kommuns miljökontor och om det förelåg något miljöbrott så skulle miljökontoret ge in en anmälan till åklagare eller polis.

Det föreligger emellertid en principiell skyldighet för polisen att ta emot anmälningar om brott (se t.ex. JO 1988/89 s. 73). BB borde därför också ha tagit upp anmälan om otillåten miljöverksamhet i sin konceptanmälan. Anmälan skulle därefter ha överlämnats till behörig förundersökningsledare för ställningstagande. Det förhållandet att saken också var anmäld till Kalmar kommuns miljökontor saknar härvidlag betydelse.

Utredningen ger vidare vid handen att den aktuella anmälan inte kom att registreras förrän den 9 januari 2001 och då först efter det att målsägandena frågat vad som hänt med anmälan. Anledningen till att anmälan inte registrerades tidigare har inte klarlagts och ytterligare utredningsåtgärder i saken förefaller inte meningsfulla.

När en allmän handling har kommit in till eller upprättats hos en myndighet skall handlingen enligt huvudregeln i 15 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100) registreras utan dröjsmål, om det inte är uppenbart att den är av ringa betydelse för myndighetens verksamhet. JO har i ett annat sammanhang anfört att registreringen av en handling bör ske i omedelbar anslutning till själva postöppningen eller under alla förhållanden senast påföljande arbetsdag (JO:s beslut den 13 december 1994 i

ärendet dnr 750-1994). Ett dröjsmål som i nu aktuellt fall om ca sex veckor är självfallet inte godtagbart.

Jag noterar att BB har ändrat sina rutiner så att han numera alltid kontrollerar att faxade handlingar till Kalmar har mottagits och konceptanmälningar skrivits in i RAR-systemet.

Långsam handläggning

En förundersökning skall bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Finns det inte längre skäl att fullfölja en förundersökning skall den läggas ned (23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken).

Av utredningen framgår att de tre aktuella ärendena översändes i mars och april 2001 till åklagarkammaren i Växjö för handläggning och att de låg obearbetade där fram till oktober 2002. Som förklaring till den långa handläggningstiden har åklagarmyndigheten anfört att det under denna tid endast fanns en miljöåklagare och att arbetsbelastningen för denne åklagare var stor.

Under senare år har arbetssituationen vid flera åklagar- och polismyndigheter blivit ansträngd och man måste inom polis- och åklagarväsendena av olika skäl prioritera vissa ärenden framför andra. Oavsett detta är det självfallet helt oacceptabelt att ärenden ligger obearbetade under så lång tid som nu varit fallet, och det är särskilt anmärkningsvärt att det beträffande anmälan om otillåten miljöverksamhet (K4152-01) inte ens gjordes något ställningstagande i förundersökningsfrågan.

Jag noterar att polismyndigheten arbetar för att effektivisera utredningsverksamheten i syfte att minska genomströmningstider och att åklagarmyndigheten arbetar på att det inträffade inte skall upprepas.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det sagda.